

De Wekelijkse Nieuws-bode en De Reizende Nieuwsbode

over een Amsterdams nieuwsblaadje van 4 pagina's, dat meer dan een eeuw lang is verschenen en toch nauwelijks als nieuwsblad werd gezien

In de jaren '80 kocht ik in Amsterdam bij een antiquair een exemplaar van *DE EXTRA WEKELIJKSCHE NIEUWS-POST* uit 1807. Het blaadje telt vier pagina's en omdat het gedateerd is op 30 december, bestaat het grootste deel van het achteromslag uit een oudejaars slot- en klink-vers.

SLOT- EN KLINK-VERS, By Het Eindigen Des Jaars 1807.

Al wederom, byna; één vluchtig JAAR verdwenen,
Zo rold elks Levensuur, eens eindelyk naar 't graf,
Zo neemt de schoonste Bloem, in geur en aanzien af;
En moet haar heerlykheid, van 't lot des tyds ontleenen,

Zo geeft elk Jaar ons stof tot blydschap en tot weenen,
Spreid ginds de hoop tot VREE! en herwaards de Oorlogsstraf,
Gelukkig, die het al, aan GODS bescherming gaf;
Die, zag zoms in de nood, de beste hoop verscheenen.

Sluit STAD-GENOTEN sluit, met ons dit OUDE JAAR,
En dank voor zo veel goeds, den wyze ALZEGENAAR!
Wil hopen op zyn gunst, één ander JAAR beginnen,

Werd onzen wensch voldaan, dan bloey elk in zyn stand!
Dan brengt de lieve Vreê, een stroom van heil voor 't Land,
En dan; moet onzen POST, vernieuwde aandacht winnen.

Zodra ik het kleinood (15 × 20 cm) zag, was ik blij verrast, vooral ook omdat de helft van de voorpagina wordt ingenomen door een fraaie

houtgravure van een ruiter die op een hoorn blaast.

De uitgave was ook daarom zo bijzonder omdat er statistieken in werden gepubliceerd

van de vele gebeurtenissen die de afgelopen week waren voorgevallen – zie de tekst onder (MET CONCENT.).

(MET CONCENT.)
 De 3ste Reis gedaan hebbende om Burger en Boer naar de zuivere waarheid wat Nieuws te verschaffen, werd mij, behalve dat ik elders gehoord had, het volgende te Amsterdam verhaald als:
 Dat het getal der Dooden van de gepasseerde Week was 110.
 Zijnde 17 Dooden minder dan in de Voorgaande Week.
 En verder dat der Jonggeboorne Kinderen, binnen deze Stad en derzelver Jurrisdictie, welke bij de Burgerlijke Stand zijn ingeschreven, bestraagt in de Voorgaande Week bij de Christenen Gemeente 68 Zoons en 71 Dochters, en bij de Israëlieten 13 Zoons en 6 Dochters, te zamen 158 Kinderen, waaronder 3 Tweelingen.
 Zijnde 48 meerder Gebooren dan Overleden.
 En in het Binnen- en Buiten-Gasthuis waren ziek leggende 826 Menschen, waaronder zich 136 Krankzinnige bevonden, waarvan in het binnenhuis 2 en in het buitenhuis 9 Overleden zijn. Zijnde 13 Zieken minder dan in de Voorgaande Week. Ook zijn in het Binnen-Gasthuis 30 Zwangere- en 19 Kraamvrouwen, en gebooren 4 Zoons, 2 Dochters en 4 Lijken ingebracht.
 Verder werd mij verhaald, dat het getal der Jonge Lieden welke zich in de Voorgaande Week ter Huwlijks Echt als Bruidegoms en Bruiden binnen deze Stad hadden lazen aantekenen bedroeg 29 Paren.

Een heel bijzonder ‘krantje’, dat ik op mijn terugreis in de trein diverse malen heb gelezen; ik koester het als een bijzondere aanwinst voor mijn collectie. Bij een kort bezoek aan het Persmuseum in Amsterdam later die dag heb ik nog een tweetal nummertjes uit 1789 en 1791 ontdekt.

Onderzoek

Thuisgekomen raadpleegde ik de *Nederlandsche Spectator* uit 1877, waarin de befaamde Sautijn Kluit over dit blad heeft geschreven. Hieruit bleek dat het nieuwsblaadje in 1789 voor het eerst was verschenen en aanvankelijk door Martinus Van Kolm in de Tuinstraat nr. 169 te Amsterdam werd gedrukt en uitgegeven. Hoewel het niet als een echte krant werd beschouwd, is het wel degelijk een nieuwsblad, zij het dat op slechts vier bladzijden het nieuws alleen summier kon worden gebracht. Het buitenlandse nieuws moest het doen met enkele volzinnen en verder bevatte het blad enkelregelige advertenties. Naar het Amsterdamse blaadje werd in die tijd reikhalzend uitgekeken; het werd door een aantal in kleurige kledij gestoken rondbrengers of rondbrengsters bij de vaste klanten bezorgd. Het blad veranderde in 1832 zijn titel in: *DE REIZENDE NIEUWSBODE*, maar behield dezelfde samenstelling en ook de gravure op de titelpagina bleef ongewijzigd. Volgens Sautijn Kluit bestond het nog in 1877, omdat hij het toen regelmatig kocht voor 2 cent. Een

advertentie van enkele regels kostte destijds 1 gulden. De Koninklijke Bibliotheek noteert echter dat het blad waarschijnlijk gestopt is in 1890, dus kort na de 100ste jaargang.

DE REIZENDE NIEUWSBODE.
 A°. 1836 N°. 31. 97de JAARGANG.
 ABONNEMENT.
 Per half jaar franco per post f.1.—
 Zaterdag 31 Juli.
 ADVERTENTIËN.
 Van Een tot Zeven regels 75 Cts.
 Grootere advertenties 10 cent per gewone regel.
 Advertentiën kunnen tot Vrijdag-middag, uiterlijk Vijf uur, ingezonden worden aan de drukkerij van dit Blad
 HEERENGRACHT 219, AMSTERDAM.
 Administratie en Expeditie door den Uitgever, Wijtenhachstraat 36, Amsterdam.
 BINNENLAND.
 Door den Minister van Oorlog is ter ticalieren, tijns alle van opschrift en 's genootenwipen voorzien, aangehouden.
 De Koperwetten van de Postconmissie, van ten daaraan het hoofd te bieden. Tot uitzending van de Informatie is bevestigd. De vordering achter de autorisatie volgende. Alse

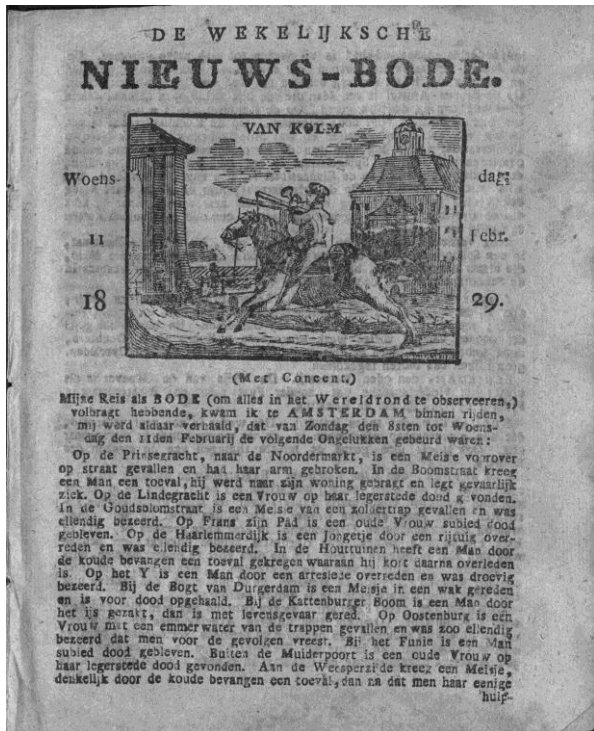
De Reizende Nieuwsbode

Vanaf 1832 ging het blad met de nieuwe titel *DE REIZENDE NIEUWSBODE* tweemaal per week verschijnen. Volgens Kluit had het blad een grote oplage, die voornamelijk in Noord-Holland en Utrecht werd verspreid. “Geen enkel weekblad in die tijd had een groter debiet”, vervolgt hij. De oorzaak van die grote oplage was het feit dat het “in de voorname koffiehuisen en op de tafel der aanzienlijken werd aangetroffen”. Het is een genot om te lezen in zo’n “getuige uit de tijd zelf” hoe bijvoorbeeld de kermis (Hartjesdag) werd gevierd – zie het verslag hieronder.

(3)
 Heden de tweede week der Kermis, overal krioeld het op de straten en wegen van dat lieve goed, met Fluitjes, Ratteljes, Trompetjes, enz. die haar uitgaans dag hebben; alles is nog al vrij wel afgeloopen, behalve dat men hier en daar eenige tusschen spellen en kramen, op omgekeerde mostelen-wagens, op vuilnisvaten en elders, ontakeld en bemorst des morgens vonden leggen. Des Maandags krioelde de Botermarkt van Boeren en Boerinnen. Eenige daarvan raakte aan het pierewaaijen en werden des morgens als nugtere kalveren, zonder hoofdieraden, naar de schuit gebracht. Een Ouwwerkerker Boerin, welke van Marten afgedwaald was, omdat zij liever met een andere jodouy wilde Kermis houden, vond men bijna nakend, bemorst en befozen op de Osenmarkt liggen; dan bij haar te huis komt, werd zij niet min met meupeeren ontvangen. Een dikke vette Keukenmeid van de Heerengracht, bij den Amstel, geraakte met haar Kerktraatter Stalbok zoo aan het hollen, dat zij beide door het inzwelgen van het lieve roode Schiedammer nat, in plaats van om 1 uren te huis te komen, in de plantagie achter de kromhouten in slaap zijn gevallen, alwaar zij door het werkvolk op het vriendelijks werden gewekt. Een aardig lief ding van een Kindermeisje van de Keizersgracht, welke de Kinderen van haar volk moest halen, trof tevallig haar gehuurde Pierewaaier aan, en raakte met hem zoo in de liefde en granen verward, dat zij het halen der kinderen vergat en werd 's morgens bijna geheel naakt op de sloep van haar dienst slapende gevonden, men schelden voor haar aan, dan moest dadelijk met pak en zak verhuizen. Daar zal Hendrik wel wat aan misien. Een Imerige Olieknecht, van de Haarlemmerdijk, welke met een aardig lief ding van een Meisje, dat al van de Hartjesdag uit haar dienst was gegaan, eens naar de Botermarkt was gaan kijken, raakte zoo verwantloos, dat men hun beiden op het Amstelveld achter de kramen vond liggen, dan werden bij het aanbreken van den dag door de goede Nachtwachts wakker gemaakt. Een welbekende Kleedermaker uit de Pastoerderstraat, zoude met zijn Ega kermis gaan houden, dan kregen onder het aankleeden vertich en raakte zoo aan het topmazen dat al de lappen van de kamer viogen, zoo dat zij perm s'ie hadden van te huis te blijven, wilde zij met geen blaauwe oogen en dikke neuzen te voorichijn komen. Dit is nog maar een begin van de pret. Een dikke vette boerin, geraakte door dat zij al te veel pret had, op de Westermarkt haar Tasch met het daarin zijnde Knipbeugeltje en Geld kwijt. Ook zullen wij in een volgend stukje melden van hetgeen er van de week alzoo voorvalt.

Wie deze tekst goed bekijkt, ziet dat op de tiende regel het loden tekstblokje met het

woord ‘snoepert’ op zijn kop is gezet, een simpele vergissing uit het loden tijdperk! Al lezende gaat een film uit de verleden tijd door je hoofd! Je leest er over kleine ongemakken en ongelukken, die tegenwoordig niet meer tot het plaatselijke nieuws behoren. Ik kan wel zeggen dat ik het blad opnieuw heb verspreid!

Aankoop van een grote partij exemplaren

Volgens de veilinghouder te Utrecht had ik in 1982 veel geluk bij de aankoop van zo'n dertig jaargangen en losse nummers van *De Reizende Nieuwsbode*, slechts tegen de taxatieprijs! Het was immers een prachtige verzameling, die afkomstig was van de drukkerij van Van Kolm uit de Tuinstraat in de Jordaan. Later werd het blad uitgegeven op de Wijtenbachstraat 36 in Amsterdam-Oost, maar gedrukt op de Herengracht 319. Volgens Kluit, die dit nauwkeurig had uitgezocht, omvatte de geveilde jaargangen de volledige inventaris van de drukkerij, inclusief het houtblok, dat jarenlang werd gebruikt voor de eerste pagina van de *Nieuwsbode*. Sindsdien heb ik honderden exemplaren in ruil aangeboden aan collega-verzamelaars in binnen- en buitenland. Bij bezoeken aan hen ontdekte ik nogal eens die *De Reizende Nieuwsbode* in een lijstje aan de muur! Het was een wonderlijk curieus nieuwsblaadje, dat meer dan een eeuw heeft bestaan en steeds met vier bladzijden is verschenen.

Louis Nierijnck